

MEMO

Aan :
Van :
Datum : 12 november 2012
Betreft : Financiële beoordeling van Integis onderzoek inzake pensioenen CBR
Kenmerk : SV-2012-0542

Inleiding

Gedurende de afgelopen jaren zijn er bij CBR verschillende onderzoeken geweest naar vermeende onregelmatigheden binnen de pensioenregeling van CBR. Deze onderzoeken hebben naar de mening van de ondernemingsraad van CBR (hierna: OR) niet tot algehele duidelijkheid geleid. Integis heeft een onderzoek met een forensisch karakter verricht naar de financiële stromen binnen het toeslagfonds van CBR. Het accent van het onderzoek lag op de periode vanaf 1994, het moment waarop het tot dan toe opgebouwde vermogen van Stichting Toeslagfonds CBR (hierna: STF) werd overgedragen aan CBR en werd overgeboekt naar depot 12971 bij de verzekeraar Nationale-Nederlanden (hierna: NN). De uitkomsten van het onderzoek zijn vastgelegd in een rapport van Integis de dato 16 juli 2012.

De begeleidingscommissie bij het onderzoek van Integis, bestaande uit drie onafhankelijke en objectieve deskundigen, heeft naar aanleiding van het rapport van Integis geconcludeerd dat er bij het onderzoek van Integis sprake is geweest van een diepgang waarbij de relevante feiten en omstandigheden aan de orde zijn gekomen. De kans lijkt gering dat een verder onderzoek nog nieuwe feiten aan het licht zal brengen. Het is volgens de begeleidingscommissie nu aan de opdrachtgevers om overeenstemming te bereiken over de verdere financiële afdoening, waarbij de redelijkheid van partijen voorop dient te staan.

In dit memo gaan wij uit van de feitelijkheden die Integis tijdens het onderzoek heeft geconstateerd. Wij hebben geen aanvullend feitenonderzoek verricht. De in hoofdstuk 9 van het rapport genoemde bevindingen van Integis hebben wij als uitgangspunt genomen.

Eenduidige bevindingen Integis

De volgende bevindingen zijn volgens Integis eenduidig (zie **punt 9.1 rapport**):

1. Een bedrag van € 196.970 dat door CBR te veel is betaald aan het NN-depot 12971 (vanaf 1998 het depot bij NN voor de overgangs- en garantieregeling), in verband met te veel aan STF toegerekende winstdeling uit overrente.
2. Een benodigde extra storting in depot 32041 bij NN (vanaf 1998 het depot voor de toeslagverlening) ter grootte van ongeveer € 300.000 minus € 6.625 = € 293.375, omdat er over de periode 2003 tot en met 2005 te weinig tariefinterest aan het depot 32041 is toegevoegd.

Ten aanzien van punt 2 is enigszins onduidelijk of het bedrag ten gunste is gekomen van CBR of het pensioenfonds CBR.

Onze suggestie zou zijn, dat CBR het verschil tussen de bedragen sub 1 en sub 2 (€ 96.405) aanvullend stort in het door CBR en de OR inmiddels bij NN ingestelde Indexatiedepot pensioenregeling.

Procedurale onregelmatigheden

In het rapport van Integis wordt geconstateerd dat er bij de wijzigingen die er in het kader van de pensioenregeling hebben plaatsgevonden verschillende keren niet conform de procedurele regels is gehandeld. Het ging hierbij vooral om handelingen waarover tussen de betrokken partijen (CBR, STF, de vakorganisaties, de OR, het bestuur van STF en/of NN) als zodanig wel overeenstemming bestond, maar:

- die niet (volledig) in overeenstemming waren met bijvoorbeeld de exacte tekst van de overeenkomsten of statuten, of
- die gebaseerd waren op notulen die nooit definitief zijn vastgesteld of op besluitvorming die niet geheel conform de formele regels heeft plaatsgevonden.

In ons memo nemen wij aan dat zuiver procedurele onregelmatigheden niet tot financiële consequenties leiden, omdat het bij het vaststellen van de financiële consequenties naar onze mening in redelijkheid uitsluitend moet gaan om een eventuele compensatie voor materiële onregelmatigheden: handelingen die daadwerkelijk in strijd waren met de bedoelingen van de betrokken partijen.

Om deze redenen hebben wij de bevindingen uit **de punten 9.3, 9.5, 9.6 en 9.8** verder buiten beschouwing gelaten. Punt 9.3 is wel onlosmakelijk verbonden met de hierna wel te behandelen punten 9.2 en 9.4, maar het corrigeren van de betreffende betaling is volgens Integis alleen nodig als dit als sanctie gesteld zou moeten worden op bepaalde procedurele onregelmatigheden.

Verskil in jaarverslagen

Ook **punt 9.7** hebben wij in onze beschouwingen verder buiten beschouwing gelaten. Als er zou worden uitgegaan van het jaarverslag van CBR uit 1999 is er feitelijk sprake geweest van een dubbele bijschrijving van de afrekening 1998 op depot 12971. Afgaande op het jaarverslag STF 2001 is er echter geen sprake van een dubbele bijschrijving. Voor de wijze van verantwoording van de betreffende bijschrijving in de jaarrekening van STF 2001 heeft Integis echter geen grondslag gevonden.

Aan CBR zou dan nog ten laste van depot 12971 een bedrag moeten worden teruggestort van € 1,737 miljoen. De juistheid van een en ander is echter achteraf moeilijk aantoonbaar. Verder speelt hier ook het vestzak-broekzak verhaal, omdat de boeking ten laste komt van de overgangs- en garantieregeling en de kosten van deze tijdelijke regelingen uiteindelijk toch weer voor rekening van CBR komen.

Omzetting toeslagenregeling van depot 12971 naar depot 32041 per 1 januari 1998

1. Inleiding

De bevindingen van Integis bij de **punten 9.2 en 9.4** hebben direct te maken met de afspraken die in de periode 1998 – 2001 zijn gemaakt bij de omzetting per 1 januari 1998 van depot 12971 bij NN van een depot voor de toeslagregeling naar een depot voor (vooral) de overgangs- en garantieregeling. Per diezelfde datum is er een nieuw depot 32041 bij NN geopend voor de toeslagregeling. Per 1 januari 1998 stond er op depot 12971 een bedrag van € 14,6 miljoen ten behoeve van de toeslagregeling. Dit depot is gevoed met bijdragen van CBR en de werknemers.

Per 1 januari 1998 is de bestemming van depot 12971 dus gewijzigd van een toeslagendepot naar een depot ter financiering van (vooral) de overgangs- en garantieregeling als aanvulling op de pensioenopbouw in de prepensioenregeling van CBR.

Door de hiervoor genoemde bestemmingswijziging is het beschikbare bedrag voor de toeslagverlening ineens van € 14,6 miljoen gedaald naar € 0. Hierdoor is er het gevoel opgekomen dat het toeslagendepot 32041 toen te weinig is gevoed.

2. Argumentatie voor aantonen voldoende voeding toeslagendepot

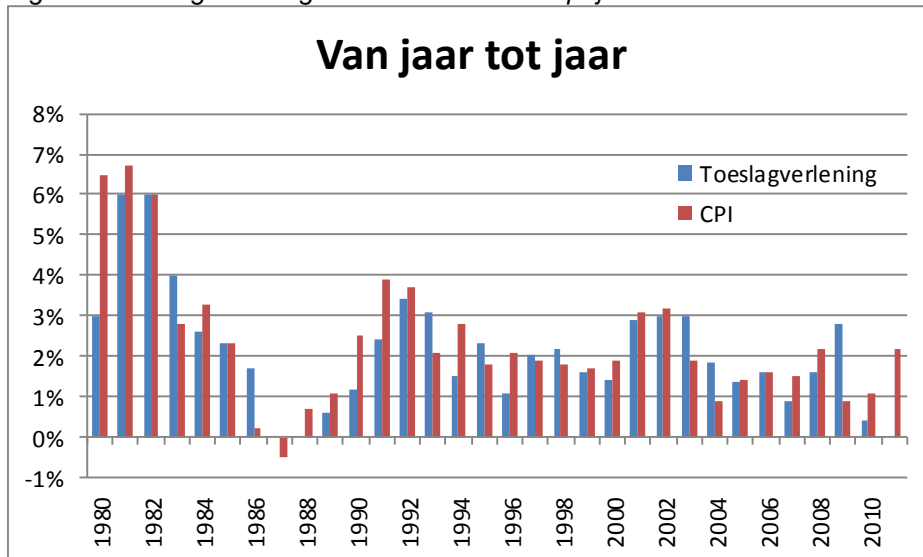
Op basis van de volgende argumentatie kan gesteld worden dat CBR vanaf 1998 het toeslagendepot voldoende 32041 heeft gevoed.

1. Bij de totstandkoming van de overgangs- en garantieregeling met de vakorganisaties in 1998 hadden alle partijen het gevoel dat er in het bestaande depot 12971 voldoende saldo bestond voor de financiering van deze beide regelingen en de toeslageregeling. De jaarlijkse overrente was bovendien fors: over de periode 1994 – 1999 in totaal NLG 81 miljoen.
2. Eind 1997 werd al duidelijk dat de kosten van de overgangs- en garantieregeling veel hoger zouden worden dan verwacht. Er is met de vakorganisaties en STF overleg gevoerd over de financiering van deze regelingen.
3. Uiteindelijk heeft CBR met STF en NN besloten om het saldo van het bestaande toeslagendepot 12971 ter grootte van € 14,6 miljoen in eerste instantie volledig aan te wenden voor de overgangs- en garantieregelingen. Dit is in de overeenkomst van 20 september 2001 (met terugwerkende kracht naar 1 januari 1998) tussen CBR, NN en STF vastgelegd.
4. In dezelfde overeenkomst is vastgelegd dat de jaarlijkse toeslag in de toekomst gefinancierd zou worden met de in dat betreffende jaar behaalde winstdeling uit overrente. Vanaf 2001 is er echter geen overrente meer behaald en is de voeding van het toeslagendepot hieruit nihil geweest.
5. In de overeenkomst is tevens vastgelegd dat er in het nieuwe toeslagendepot een door CBR te bepalen bedrag zou worden gestort. Het was de bedoeling van partijen dat dit bedrag uit het depot 12971 (voor de overgangs- en garantieregeling) overgeheveld zou worden naar depot 32041 (voor de toeslageregeling).
6. In eerste instantie werd gedacht om van het totaalbedrag in het depot van ongeveer NLG 30 miljoen een bedrag van NLG 20 miljoen voor de toeslagenregeling te gebruiken en een bedrag van NLG 10 miljoen voor de overgangs- en garantieregeling. In de periode 1998 – 2001 hebben er veel verschillende ideeën bestaan over de verdeling van het toenmalige saldo van € 14,6 miljoen over enerzijds het overgangs- en garantiedepot 12971 en anderzijds het toeslagendepot 32041.
7. Er blijkt niet uit het rapport van Integris dat er door CBR ooit een toezegging is gedaan waaruit volgde dat CBR de plicht zou hebben om per een bepaalde datum een bepaald bedrag te storten: dus ook geen € 14,6 miljoen en ook geen € 5 miljoen.
8. Uiteindelijk is er in 2003 een bedrag van € 5 miljoen overgeboekt van depot 12971 voor de overgangs- en garantieregeling naar het toeslagendepot 32041 (**punt 9.3**).

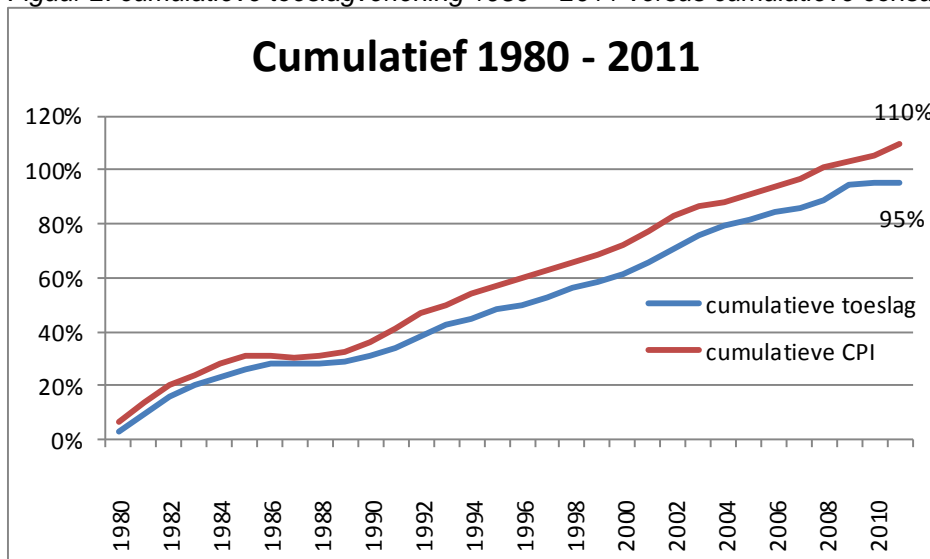
9. In de jaren daarna heeft CBR, zonder daartoe op grond van toezeggingen etc. verplicht te zijn in totaal nog een aanvullend bedrag van € 13,1 miljoen in het toeslagendepot gestort. In totaal is er dus vanaf 1 januari 1998 een bedrag van € 18,7 miljoen in het toeslagendepot gestort. Dit is zelfs meer dan het oorspronkelijke bedrag van € 14,6 miljoen per 1 januari 1998.
10. Ondanks dat er vanaf 2001 geen winstdeling uit overrente meer is behaald (en er strikt genomen geen toeslagen zouden behoeven te worden toegekend), zijn er tot 2010 steeds toeslagen toegekend. Deze zijn door CBR aanvullend gefinancierd.

Op basis van de hiervoor genoemde argumentatie kan gesteld worden dat er in het toeslagendepot uiteindelijk, door de overheveling van € 5 miljoen in 2003 en de aanvullende betalingen van CBR daarna, meer geld in het nieuwe toeslagendepot 32041 is terechtgekomen dan het oorspronkelijke bedrag van € 14,6 miljoen. Dit zonder dat CBR op grond van de overeenkomst met NN en STF verplicht was deze aanvullende stortingen te verrichten. Hierdoor is het mogelijk geworden om tot 2010 gewoon jaarlijks toeslagen toe te kennen. In onderstaande tabellen wordt dit nader toegelicht:

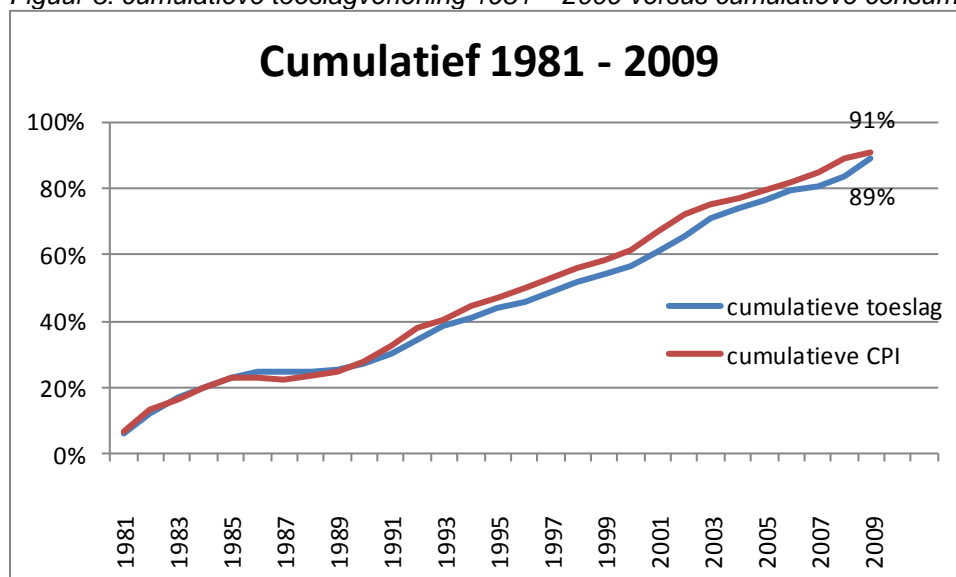
Figuur 1: toeslagverlening versus consumentenprijsindex

Figuur 2: cumulatieve toeslagverlening 1980 – 2011 versus cumulatieve consumentenprijsindex

Figuur 3: cumulatieve toeslagverlening 1981 – 2009 versus cumulatieve consumentenprijsindex

In de jaren 2010 – 2011 zijn geen toeslagen toegekend. Dat kwam in die jaren bij veel pensioenregelingen voor gezien de economische crisis. De gevolgen voor de cumulatieve toeslagen zonder deze jaren en zonder het jaar 1980 komen tot uitdrukking in tabel 3. Op grond van de tabellen concluderen wij dat de toegekende toeslagen over de hele periode gezien op een uitstekend niveau liggen.

Gesteld kan worden dat de werknemers en pensioengerechtigden dus niets tekort zijn gekomen.

CBR had op basis van de afspraken met de vakorganisaties en STF (en NN) geen verplichting tot deze aanvullende stortingen, omdat op basis van de gemaakte afspraken de toeslagen vanaf 1 januari 1998 uit de overrente zouden moeten worden gefinancierd.

Als er geen verplichting bestond om per 1 januari 1998 of welke andere datum dan ook een bepaald bedrag te storten in het nieuwe toeslagendepot 32041 (**punt 9.2**), bestaat er ook geen verplichting om over het vermeende tekort van het toeslagendepot gemist rendement te vergoeden (**punt 9.4**). Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat er – afgezien van formele tekortkomingen – ook geen reden is om de betaling van € 5 miljoen van maart 2001 op de een of andere manier te corrigeren (**punt 9.3**).

Hierna geven wij in een tabel een opsomming van de bevindingen van Integis en de financiële consequenties die vervolgens voortvloeien uit onze argumentatie.

Hoofdstuk Integisrapport	Potentiële correctie	Opmerkingen	Tegoed / tekort
9.1 Eenduidige bevindingen Integis	-	Overgenomen van Integis (eenduidig)	+ € 196.970 - € 293.375
9.2 Indexatiedepot € 14,6 miljoen bestemd voor indexaties	€ 0 tot € 14,6 miljoen ten laste van CBR of Pensioenfonds CBR	Argumentatie aangevoerd	€ 0
9.3 Juistheid bedrag van € 5 miljoen dat in maart 2003 is gestort	€ 0,5 tot € 5 miljoen ten laste van CBR of Pensioenfonds CBR	Argumentatie aangevoerd en procedurele reden	€ 0
9.4 Ontbreken 4% rendement door ontbreken saldo	€ 1,8 tot € 5,4 miljoen ten laste van CBR	Argumentatie aangevoerd	€ 0
9.5 Al dan niet te rekenen van negatieve overrente	€ 0 tot € 3.060.606 ten laste van CBR of Pensioenfonds CBR	Procedurele reden	€ 0
9.6 Al dan niet onjuiste correctie van indexatiekoopsommen	€ 0 tot € 0,9 miljoen ten gunste van CBR	Procedurele reden	€ 0
9.7 Eventuele onterechte dubbele bijschrijving overrente	€ 0 tot € 1,737 miljoen ten gunste van CBR	Vershil in jaarverslag CBR en STF: moeilijk aantoonbaar	€ 0
9.8 Onttrekking van € 3,5 miljoen	€ 0 tot € 3,5 miljoen ten laste van CBR	Procedurele reden	€ 0

Op basis hiervan zou dus een bedrag van **€ 196.970 ten goede moeten komen aan CBR**.

Verder heeft Integis geconcludeerd dat er nog een bedrag van **€ 293.375** aan het depot 32041 (toeslagendepot) moet worden toegevoegd in verband met de tariefinterest in de periode 2003 – 2005. In deze periode was Stichting Pensioenfonds CBR verzekeringnemer.

Bijlage: feitelijke gang van zaken

Eind 1997 tot september 2000

Er is gedurende deze periode met alle partijen uitgebreid stil gestaan bij de financiering van de verschillende aanvullende regelingen uit depot 12971 (STF): de VUT-regeling, de overgangs- en garantieregeling en een paar andere regelingen (doorwerkregelingen en enkele ad hoc-regelingen).

1. Per 1 januari 1998 is de prepensioenregeling op grond van de cao CBR 1997 - 1999 in werking getreden.
2. CBR heeft verder bij de totstandkoming van de prepensioenregeling aan de OR toegezegd dat er ook een overgangs- en garantieregeling zou komen.
3. Met de vakorganisaties is vervolgens een overgangsregeling en een garantieregeling overeengekomen (zie betreffende Memorandum).
4. In de overgangsregeling en de garantieregeling staat dat STF belast is met de uitvoering van deze regelingen.
5. In het memorandum staat niets over de concrete financiering van deze regelingen. In het jaarverslag 1997 vraagt de OR wel hiernaar.

Volgens Integris bestond er toentertijd de gedachte dat er voldoende vermogen op depot 12971 stond voor de financiering van toeslagen en aanvullende regelingen. Het saldo op depot 12971 kon daarom in de beleving van toen, ook voor andere doeleinden worden gebruikt. In eerste instantie werd bijvoorbeeld begin 1998 gesproken om NLG 20 miljoen voor toeslagen af te zonderen en de rest, ruim NLG 10 miljoen, voor de aanvullende regelingen.

Eind 1997 / begin 1998 bleken de kosten voor de aanvullende regelingen sterk tegen te vallen. Daarom is er in de loop van 2000 uiteindelijk voor gekozen om het volledige saldo van het op dat moment bestaande toeslagenfonds te gebruiken voor deze aanvullende regelingen. Directie en vakorganisaties hebben goedkeuring gegeven voor deze handelwijze. Wel zou nog een deel van dit depot moeten worden overgeheveld naar het nieuwe toeslagendepot 32041. Welk deel was onbekend.

Er hebben vervolgens vanaf 1998 veel verschillende bedragen gecirculeerd over de hoogte van dit naar het toeslagendepot 32041 over te boeken bedrag.

Aanvullende overeenkomst van 20 september 2000

De aanvullende overeenkomst van 20 september 2000 geeft de bedoeling weer van CBR, NN en STF. Deze overeenkomst treedt in werking met terugwerkende kracht naar 1 januari 1998. Uit de overeenkomst blijkt:

- dat door CBR en STF is besloten dat de gelden van het toenmalige depot 12971 binnen dit depot in zijn geheel zullen worden aangewend voor de financiering van de overgangs- en garantieregeling;
- dat de toeslageregeling als zodanig ongewijzigd zal worden voortgezet, maar dat de financiering voortaan plaatsvindt uit de in het betrokken jaar beschikbaar komende winstdeling uit overrente;

- dat als de overrente in een bepaald jaar onvoldoende is, het saldo van het toeslagendepot aangesproken wordt; als er niet voldoende saldo is, vindt er geen toeslag plaats of een korting op de toeslag plaats;
- dat een eventueel overschot aan voor toeslagen beschikbaar komende overrente in het nieuwe toeslagendepot wordt gestort;
- dat in het nieuwe toeslagendepot 32041 een door CBR te bepalen bedrag wordt gestort, zonder dat er een bepaald bedrag genoemd wordt en zonder dat er een datum van storting wordt genoemd;
- dat over het saldo van het toeslagendepot jaarlijks een interestvergoeding wordt toegekend van 4%.

Kortom, de financiering van de toeslagregeling wijzigde op grond van deze overeenkomst uit 2000, met terugwerkende kracht naar 1 januari 1998. De toeslag in een bepaald jaar wordt vanaf 1 januari 1998 gefinancierd met de in dat betreffende jaar voor toeslagen beschikbare winstdeling uit overrente.

Er is geen concrete toezegging van CBR over een eenmalige storting van welk bedrag en per welke datum dan ook. Wel is in de overeenkomst opgenomen dat een nog door CBR te bepalen bedrag zal worden overgeheveld.

Ook deze aanvullende overeenkomst is procedureel niet geheel correct verwerkt, maar de bedoeling van partijen was duidelijk.

Periode september 2000 tot maart 2003

CBR heeft geen concrete toezeggingen gedaan over de hoogte van de eenmalige overheveling van depot 12971 naar depot 32041. In een bezoekverslag van AON uit 2001 staat dat de indexatieverplichting is overgenomen door de werkgever. Als extra buffer zal er een bedrag van ongeveer NLG 10 miljoen worden overgeheveld van het depot 12971 naar het nieuwe toeslagendepot 32041. Het precieze bedrag zou aan de hand van een ALM-studie vastgesteld worden. Daarna zijn er in de periode 1998 – 2001 nog verschillende onderling niet consistente voorstellen gedaan over de eenmalige voeding van het nieuwe toeslagendepot 32041.

Uiteindelijk is in maart 2003 besloten om een bedrag van € 5 miljoen (waarschijnlijk als equivalent van het hiervoor genoemde bedrag van NLG 10 miljoen) over te hevelen. Later worden de verschuldigde koopsommen voor de toeslagen 2001, 2002 en 2003 ten laste van het depot gebracht.